

VII.

O vývodech a pohřbech.

Sestrojí-li se veškerá posloupnost nějakého rodu z památek jeho nejstarších až na naše dni tak, abychom všechny mužské členy jeho známé s jejich manželkami a ženské členy do cizích rodů provdané před sebou měli a nejen příbuzenstvo krevní jednoho štítu, nýbrž i příbuzenstvo nejbližší jiných štítů z takového obrazu seznali, obdržíme vývod celého rodu, jež nejvhodněji obrazem stromu znázorněn bývá a proto také arbor genealogica (po česku také dříve rodokmen) se nazývá.

Vývod bývá dvojitý. Jeden vývod totiž jest posloupný, který začíná s nejstarším známým předkem a jeho manželkou, pak vyčítá syny a dcery, manželky a děti oněch, a manželky těchto. Pak to jde tím způsobem dále, až na poslední aneb nynější potomky. Takové vývody bývaly velmi oblíbeny, aby se majitel mohl chlubit, do kterého století může předky své klásti. Páni byli žadostivi, aby měli mnoho starých předků a nesvědomití aneb nesoudní lichotníci snažili se je v té příčině potěšovati, nepravé předky si vymýšlejíce z našich vývodů málo který, jež jde před 16. stol. jest správný. Na zámcích a kostelích ještě posud je nalezáme, ale mnohem více jich bývalo za starších dob, jak každý se přesvědčiti může probíraje díla Paprockého aneb Balbinův rodopis. Nejstarší z nich (a proto také pro starou dobu v jisté míře správný) jest vývod pánů z Vartemberka, jež býval v Turnovském klášteře a znám jest z trojího opisu nestejného. V Sejfech v kostele nachází se vývod pánů z Valdšteina začínající r. 1252. Pochází od Hanibala z Valdšteina, jež kostel ten i vývodem p. Krysta a vývodem všech našich panovníkův ozdobil. Na zámku Janovicích nachází se vývod Markvartů z Hrádku až do r. 1739 (Vlasákův Okres Otický str. 41). Od těchto posloupných vývodů liší se průvodné vývody jimiž se má provésti neb dokázati, jaká krev se do jisté osoby skrze otce matku a báby jich dostala. A tu zachováván rozličný způsob, Jeden jest od posledního rozvětšovati po otcích a mateřích až do čtyř, osmi, šestnácti i více předkův. To jest způsob posud obvyklý a naskytují se ho i v staré době hojně příklady. Připomeneme vývod Škopkovský v Červené Třešně, který popisuje Jandera ve svých dějinách Miletína; několik jich opsal Balbin. Jiný způsob byl znamenati předky jen otcovy a jen.

matčiny a bab (otcovy a matčiny matky) jako je příklad u Paprockého o st. pan. 394. Třetí způsob jest zaznamenati jen matky matek, jako ku př. u Paprockého o st. ryt. 105 a na jiných místech často.

Málokdy bývá možno úplný vývod průvodní sestaviti a proto ustanovil se určitý počet členů, kterými prokázati má urozenost svou v jistých případech potomek některého rodu šlechtického. Bývá toho potřeba, když kdo za komořího u dvora nebo do šlechtických řádů, jak duchovních tak světských přijat býti chce, v kteréžto příčině řády a ústavy takové v Rakousku tato pravidla zachovávají.

Aby kdo přijat byl do řádu maltezskeho, má předložiti na pergameně vývod šestnácti předkův rytířských, osmi po meči, osmi po přeslici s 31 štíty řádně vymalovanými, helmy a klenoty opatřenými, tolikéž předků jest prokázati tomu, kdo do řádu rytířů německých vstoupiti hodlá. Strany šlechtických dám též ustanoveno, aby vývodem 16 předků se vykazaly, chtě-li býti do dámského ústavu savojského ve Vidni nebo do dámského ústavu v Praze na Hradčanech nebo do dámského ústavu v Inšpruku přijaty. Kandidátkám dámského ústavu Mariiny školy v Brně stačí se prokázati vývodem čtyř předků rytířských po meči a čtyř po přeslici a kandidátky podobného ústavu ve Štyrském Hradci předloží jen vývod rytířského původu svých dědů a bab. Kdož o důstojnost c. k. komořího, o právo přístupu ke dvoru a za místa c. k. pážat žádají, jakožto přední doklad svých žádostí vývod osmi předků rytířských po meči a čtyř předků rytířských po přeslici podati mají.

Nebude nemístné též o způsobu promluvení, jak takové blasonované rodokmeny se zhotovují. Již svrchu řečeno bylo, že pergamenu k malování jejich erbů se užívá. Na spodní části jeho bývá jméno a příjmi toho, kdo do nějakého ústavu nebo řádu přijat býti žádá a nad ním jeho erb úplný. Po pravé heraldické straně stranou nad erbem kandidatovým nebo probantovým dá se jméno otcovo a v levo jméno matčino i příjmi s úplným erbem. Má-li 8 předků prokázáno býti, jde se po pravé straně nazpět vzhůru až k pradědu a tolikéž po levé až k prabábě, tak že v nejvyšší řadě 8 předků se spatřuje. Je-li třeba 16 předků, jde se nazpět k prapradědu a k praprabábě a spatřuje se 16 předků v nejvyšší řadě. Jedná-li se o 32 předků, vývod sahá až k praprapradědu a k prapraprabábě a v nejvyšší řadě nalezneš 32 předků. Jakož jinak nemůže býti, opakují se často tytéž erby ve vývodu, ale všechny provedeny býti mají úplné, aniž pouhé štíty bez helmů dostačují, nebo prázdná místa se vyskytati smějí. Listy vývodů nemají nikterak překážeti erbu a jeho částem a protož se nejlépe doporučuje, aby malíř všechny erby spojil hedvábnou nití, která ani helmu ani přikryvadel nezakryje.

Kromě pergamenových vývodů rodu známe již ze XIV. věku hrobové kameny a jiné památníky čtyřmi, šesti, později též více erby ozdobené, kterýmižto erby příbuzenstvo zemřelého jak po meči tak po přeslici naznačeno bývá. Z pravidla umístí se čtyři erby ve čtyřech rozích kamene

památního nebo náhrobního a u prostřed nich pochovaný pod kmenem bývá na kameně celou postavou svou vypočten. Po pravé heraldické straně hlavy bývá erb otcovského děda nebožtíkova po otci, po levé heraldické straně erb děda nebožtíkova po matce; pod erbem otcovského děda v pravo od nohou nalézá se erb báby nebožtíkovy po otci, po levé straně pod erbem mateřského děda erb báby nebožtíkovy po matce. Nejstarší kámen takový známe z r. 1358 v Solnohradě náležející rytířské rodině z Goldeku, druhý z roku 1385 v kostele Marzollském u Reichenhallu patří rodině Fröschlů v Marzollu. (Monatsblatt II. N. 9, str. 33.) Že také v Čechách takovýmto způsobem příbuzenstvo se dokazovalo, toho dokladem nejstarším jest list o urozenosti Jana ze Smiřic r. 1417 vydaný, jenž takto sepsán jest: My Jindřich z Lipého, král českého nejv. maršálek vyznáváme tímto listem přede všemi: Jakož jest před námi při dvoře nejjasnějšího knížete a pána, pana Václava římského krále vždycky rozmnožitele říše a českého krále, pána našeho milostivého, kdežto k slyšení vývodu dolepaného vedle nás a na žádost byli jsou urození páni pan Vilém Zajíc z Hažburka, pan Albrecht z Koldic, pan Hendrych ze Šelnberka a slovutní panoši Vikěř z Myšlína purkrabě hradu pražského v pátek ty suché dni po letnicích v hodinu třináctou, kteráž k tomu od nás jmenována, postavivše se pan Jan ze Smiřic s otcem svým a přirozenými přátely svými i s jinými mnohými pány, rytíři a panošemi, ukázal jest řádně podle starobylého obyčeje své čtyry klenoty a štíty přirozené po předcích svých ke každému štítu rozdílně a zvláště přátely své postavivše přirozené muže poctivé a erbův znamenitých, urozené a slovutné řádu a stavu rytířského, kteřížto všickni společně i každý obzvláště přiznali jsou, že svrchu psaný Jan ze Smiřic jest jich pravý, krevní a přirozený přítel a k těm čtyřem štítům po svých předcích obojího pohlaví spravedlivě náležející a toho jsou před námi hned dokázati a zdvihnutí dvakův jinak dvou prstův svých dokonce upevnili a vedle nich jistí a opět jiní znamenití páni rytíři a panoši tu s nimi přistojící též jsou svědčili, že to tak jest, načež jeho přátelé přísahali, tak že jmenovaný Jan ze Smiřic právě, řádně a poctivě to před námi provedl, že od všech svých čtyř štítův jest dobře urozený a z přátel obojího pohlaví dobrých lidí, dobrého rodu a stavu. Kterýchžto věcí na svědomí pečeti naši vlastní dali jsme přivěsiti k listu tomu. A my Vilím z Hažburka, Albrecht z Koldic, Henrych ze Šelnberka, Vikěř z Myšlína, purkrabě hradu Pražského k žádosti nadepsaného pana maršálka při vývodu tuto psaném byli jsme podle něho a s ním a všecko jsme slyšeli a viděli, což se svrchu vypisuje a pro snadnější také víru těch věcí dali jsme pečeti naše podle pana maršálka přivěsiti. Stalo se v Praze ve Dvoře velikém blízko od svatého Benedikta leta od narození Syna Božího 1417 ten pátek po letničních suchých dnech.

Dle listu tohoto Jan ze Smiřic spolu s otcem svým ukázali před nejv. maršálkem král. českého své čtyři klenoty a štíty přirozené po předcích svých ke každému štítu rozdílně a zvláště přátely své postavivše,

kteří přiznali, že Jan ze Smiřic jest jich pravý, krevný a přirozený přítel a k těm čtyřem štítům po svých předcích obojího pohlaví spravedlivě náležející. Ježto otec Jana ze Smiřic při tomto důkazu přítomen byl, čtyři štíty Janovy nepatřily nikomu jinému než dvěma jeho dědům a dvěma bábám jak po meči tak po přeslici.

Také český reformátor Chelčický (1433—1443) ve svém spise Sít víry připomíná tento důkaz urozenosti v Čechách: Vyvodíc urození své čtyřmi kouty, aby dva dědy a dvě báby ukázali dobré urozené vládky po otci i po mateři. Pak-li neukáže těch čtyř koutův, tedy není dobrý, ale chlap. Slovo kout, které zde předka znamená, ukazuje původním významem svým zřetelně na náhrobní kameny a jiné památníky čtyrerbovní, jak jsme je svrchu popsali.

L. 1573, 1. Aug. potvrzen jest z české kanceláře Janovi Geraltovskému z Geraltovic list Přemka knížete Osvětimského na vývod rodu jich daný, v němž psáno bylo, že předek jich před maršálkem položil první štít po otci, druhý po mateři, třetí po dědu, čtvrtý po bábě (Archiv místopodřízitelství).

I na zvonech a v dedikacích tištěných spisů jsme čtyrerbovní vývody našli. Na hlavním zvoně děkanského kostela ve Vlašimi zachovala se paměť vladky Viléma Vostrovce z Kralovic z r. 1588 s tímto vývodem.

Strachota Vo-	Mandelína	Jan Leskovec	Anna ze Lhoty,
strovce z Kra-	z Elstiboře, man-	z Leskovce na	manželka Jana
lovic, děd Viléma	želka Strachoty	Kamenici, děd po	Leskovce, druhá
Vostrovce.	Vostrovce, bába	matce Viléma	bába Viléma
	Viléma Vo-	Vostrovce.	z Vostrovce.
	strovce.		

Mikuláš Konáč z Hodištkova věnoval překlad svůj český spisu Petrar-kova: Knihy o hořekování spravedlnosti, královny všech cností, z latiny učiněný místosudímu království českého panu Janu st. Hodějovskému z Ho-dějova a v čelo dal čtyři erby vykresliti: Hodějovských z Hodějova (kapra pokosného), Korkyňů z Dráhkova (hvězdu šestihou na štítě a čápa na helmě), Kraselovských z Kraselova (kotouč Dlouhoveských na štítě a půl-koně Malovců na helmě) a Kadovských z Kadova (kolo o šesti špicích), kteréžto čtyři erby na děda páně Janova otcovského, Smila z Hodějova, na děda jeho z matčiny strany Markvarta Korkyni z Dráhkova, na bábu jeho po otci paní Alénu z Kraselova a na bábu jeho po matce paní Aněžku z Kadova dopadají.

Mimo toto čtyrerbovní schema příbuzenstva od Němců převzaté našli jsme na našich památnících a hrobových kamenech v Čechách a na Moravě mnoho jiných ještě schemat podobných čtyrerbovních, o kterém každém dle příkladů pojednati hodláme. Ve Strahovské knihovně v Praze chová se v rukopisu české písmo svaté, na jehož deskách vývod rodu pana Jana

ze Šelenberka nejv. kancléře a nejv. komoří † 1508 takto po latinsky po-
 znamenán jest. Quatuor naturales clipei Joannis de Sselnbergk I. Johannes
 filius d. Jaroslai de Sselnbergk II. Veronica filia d. Joannis de Bozkovicz III.
 Elizabetha filia d. Erharti dicti Heralt Kunstat. IV. Anna filia d. Petri Hecht
 de Rosicz. Jan ze Š. byl syn Jaroslava ze Š. a Veroniky z B, jejížto matka
 a bába Janova po matce byla Alžběta dcera Heralta z K.; Anna Hechtovna
 z R. byla matkou Jaroslava ze Š. a bábou Janovou po otci. Zcela podobné
 uspořádání erbů nalézáme na čtyrerbovním náhrobním kameně Zikonie
 z Gutšteina z r. 1530 v děkanském kostele v Horšově Týně pochované.
 Zikonie byla dcera Kryštofa z Gutšteina r. 1518 zemřelého, jehož erb na
 prvním místě v hořením pravém koutě náhrobku se nalézá, matky její
 Markéty ze Švamberka erb spatřuje se v levém hořením koutě. Pod otcovým
 erbem jest erb pětিলisté růže, jenž svědčí matce Markétině Ludmile z Rožen-
 berka, druhé bábě slečny Zikonie, kdežto příční pruh na obou stranách
 ostěný pod Švamberskou labutí náleží paní Zikonii z Ortenburka, bábě
 otcovské Zikonie Gutšteinské. Výkladem těchto dvou čtyrerbovních vývodů
 dostali jsme nové schema čtyrerbovních památníků, které místo obou dědů
 má otce a matku probanta abych tak řekl a bábu po matce i bábu po
 otci. Zvláštnost schematu tohoto spočívá v přeměněném pořádku obou
 bab, poněvadž pod erbem otcovským bychom také erb báby po otci a pod
 erbem mateřským erb báby po matce očekávali a nikoliv naopak. Že místo
 obou dědů otec a matka v čele obou vývodů jsou, není tak velikou změnou,
 poněvadž v obou schematech erby stejnými přestanou, tak že nesnadno
 pokaždé rozhodnouti, zdali dědy oba nebo otce a matku erby naznačují,
 není-li výslovně tak řečeno.

V kostele Sedleckém u Kutné Hory dali zříditi r. 1516 bratří Ka-
 pounové ze Svojkova Píram, Jindřich a Jaroslav oltář sv. Jiří a sv. Mikuláše,
 na němž se tento nápis latinský nacházel: Nobiles Píramus, Henricus,
 Jaroslaus Kapones fratres de Svojkov cum suis quatuor clipeis natalibus
 hujus altaris fundatores. In Imo clipeo Katharina de Smiřic. II. Johannes
 Kapoun de Svojkov III. Katharina de Čechtíc IV. Elisabetha de Pořičí
 (Perzicy). Z podobného památníku téže rodiny v kostele Starobydžovském
 víme, že jmenovaný zde Jan Kapoun ze Svojkova se svou manželkou
 Kateřinou z Čechtíc byl otcem svrchu připomenutých tří bratří a Alžběta
 z Pořičí matka Kateřiny z Čechtíc nebo bába jejich po matce, kteréž staří
 Čechové druhá bába říkávali. První schema čtyrerbovní příbuznosti, které
 bychom 1. 2. 3. 4. naznačili a které stejným zůstává ať 1. 2. dědy nebo
 otce a matku pochovaného pod náhrobním kamenem znamená, mění zde
 svůj pořádek v tento 3. 1. 2. 4., kdežto ve vývodu pana Jana ze Šelnberka
 jenom změna 1. 2. 4. 3. v pořádku obvyklém byla. Příkladu tomuto rov-
 něho jsme v Čechách ještě nenašli kromě v Starém Bydžově, jakkoliv po-
 čátek od báby otcovy docela s domácími zvyky našimi se snáší, vedle
 kterých vždy předkové k tomu přihlíželi, jaká nová krev do rodu od žen-
 ského pokolení přišla.

Za Ferdinanda I. začalo se při potvrzení šlechtictví místo vývodu na dvou dědech a bábách založeného zření míti k otci a matce probanta a první dva erby na čtyrerbovním náhrobníku též otce a matku, třetí čtvrtý erb obě báby representovaly. Tak r. 1552 potvrdil Ferdinand I. erby Mikuláši proboštovi kláštera tunního ve slezském městě Ratiboři, Šebestianu faráři Rybnickému a Linhartovi Tatíkům bratřím Kášům řečeným z Jankovic a byl jim potvrzen předně štít, kterého užíval jejich otec: 1. štít červený, v kterémž uprostřed kolpak anebo klobouk bílý litevský, na kterémž jest litera M zlatá a na vrchu kříž zlatý, nad tím kolčí helm s přikryvadly s rozletitými feflíky červené a bílé barvy, nad tím nade vším znamení štítu; 2. štít po mateři otce jejich; 3. štít: erb po otci matere jejich; 4. erb po mateři matere jich.

Když Vilémovi Vostrovci z Kralovic na Vlašimi jeho manželka Markéta z Renšperka r. 1586 zemřela a v kostele Týnském v Praze pochována byla, dán jí hrobový kámen podnes zachovaný, na němž se spatřují erby otce jejího Jana z Renšperka, báby její po otci Markéty z Gelhornu (psáno Gelnu), matky její Voršily z Ortweinu a báby po matce Aněžky z Reybníku. Totéž příbuzenstvo naznačeno jest čtyrerbovními náhrobníky Jiřího Štilfrieda z Ratěnic r. 1554 zemřelého a v Neurodě (v Kladsku) pochovaného, též jeho dcery Rosiny provdané Dreské r. 1572 zemřelé a v Grottkavě pochované, Salomeny Gerstorfové z Gerstorfu ve Svinčanech (na Chrudimsku) r. 1602 pohřbené a Salomeny Zapské ze Zap od r. 1582 v kostele v Dubečku (u Ouřeňovsi) odpočívající. Vilém Trčka z Lípy v Opočně r. 1569 pochovaný (obr. ve Hradech II., 44) a Aléna Muchková z Gerstorfu r. 1595 ve Svinčanech pohřbená mají čtyřmi erby na náhrobcích svých totéž příbuzenstvo označené ale nemůžeme určitě, jednou první, podruhé druhou bábu jmenovati.

Na konci tohoto oddílu připomeneme ještě čtyři hrobové kameny čtyrerbovní v městě Benešově na Litoměřicku, kde mnoho jiných ještě náhrobníků i o více erbích polychromovaných jest, že nebude dnes na venkově českém památnějšího kostela bohatostí svých náhrobků. Dva náhrobky jeden z r. 1596 a druhý z r. 1604 svědčí dvěma dětem Haubolda ze Staršedelů z rozličných manželek, jednomu z matky Marie Salhausenské, druhému z matky Bockové. (Pořádek erbů bude až na jeden kámen tak naznačen, že se jmenují napřed 2 erby v pravo a potom 2 erby v levo.) Na prvním náhrobku jsou erby Staršedelů, Schönberků, Salhausenů a Bunavských, na druhém Staršedelů, Schönberků, Bocků a Pflugů. Třetí náhrobek náleží Eufemii ze Salhausenu († 1595), manželce Jana Bedřicha ze Salhausenu a zdobí jej nahoře dva erby Salhausenské, dole v pravo erb Šellenberský (ale saských Šellenberků), v levo Braidenašský. Čtvrtý náhrobek čtyrerbovní v Benešově svědčí dcerušce Antonína ze Salhausenu a má erb Salhausenský a Schönberský v pravo, Bockův a Pflugův v levo.

Za těmito příklady pravidelného významu čtyrerbovních náhrobků českých podáme též některé uchylky. Místo erbu otcova nebo dědova dali

erb nebožtíka samého jeho potomci na hrobový kámen, jak svědčí náhrobek Bedřicha Rodovského z Hustiřan r. 1591 zemřelého a na Chloumku u Smiřic pochovaného. Nad vyobrazením nebožtíka jsou totiž čtyři znakové. Pod prvním znakem jest nápis: Fridrich Rodovský z Hustiřan a na Velichovkách Pod druhým znakem: Anna Šandovská (správně Šalndorfská) z Hornoberku máti jeho. Pod třetím znakem: Kunka Třemešská ze Železna, bába jeho. Pod čtvrtým znakem: Apolena ze Švamberka, druhá bába jeho.

Jinou větší úchyilkou jest případ ten, když na náhrobku čtyrerbovním kromě erbů otce a matky zemřelého jsou erby báby a prabáby buď jen po meči nebo jen po přeslici. Zdeněk Mezeříčský z Lomnice r. 1566 v Ledči na Čáslavsku pochovaný má kromě erbů otce svého Jana († 1515) a matky své Apolonie ze Stěnic († 1526) na obyčejných místech náhrobku čtyrerbovních upravených pod erbem matčíným erb Šternberský náležející bábě jeho Kateřině ze Šternberka sestře pana Zdeňka Konopištského a erb pánů z Michálovic, jenž svědčí druhé manželce otce Zdeňkova pana Jaroslava ze Šternberka, prabábě Zdeňka Mezeříčského. Petrovi ze Švamberka r. 1575 v Ronšperce pochovanému dali na hrobový kámen jeho vyrytí erb otce jeho Jana (labuť) a matky Benigny ze Šternberka (hvězdu), pod níž jest lev pánů rakouských z Eckartsau, ze kteréhož rodu slečna Kateřina provdaná byla za Jana ze Šternberka, syna pana Zdeňka Konopištského; čtvrtý erb pod labutí umístěný jest půl lva ve svrchní polovici na přič rozděleného štítu, kterýžto erb v Rakousích pánům z Pottendorfu náležel. (Obr. ve Hradech IX., 111.) Podobným způsobem napsal Paprocký vývod rodu Krescencie z Leskovce, manželky Jana Zahrádeckého ze Zahrádek, jehožto děda Bohuslava jmenuje, potom máteř její manželku Arnošta z Leskovce, dceru Albrechta Ruta z Dirného, bábu Zdinu z Kunemile a prabábu Kateřinu z Ostromeče.

Zvláštním způsobem uspořádaly se erby na náhrobku Kryštofa ze Švamberka, r. 1534 v Bechyni pochovaného. Na místě erbu otcova Hynka ze Švamberka jest erb báby pana Kryštofa po otci, růže pětistá paní Ludmily z Rosenberka, manželky Kryštofova děda Bohuslava; v levo nahoře jest labuť Švamberská. V pravo dole pod růží pětistou nalézá se erb vladyk z Heraltic, který někteří na Cimberský vykládají a v levo dole jest hvězda Šternberská, která svědčí Kunce ze Šternberka, matce Kryštofově a dceři pana Zdeňka Konopištského. Jak by Heraltický erb souvisel s příbuzenstvem zde naznačeným, nevíme; Cimberský erb mohlby náležeti Adličce manželce Jana z Lomnice zemského hejtmana moravského, poněvadž se spolčil statkem Lomnicí se Ctiborem z Cimburka a Adlička byla by bábou po otci pana Zdeňka Konopištského a prabába jeho dcery Kuňky.

Poslední dva příklady čtyrerbovních náhrobků a vývodů s erby otce a matky zemřelého poskytují nám Petr Chotek z Vojnína a Přech Hořejovský z Hořejova majíce tu společnou vzácnost, že na obou někteří členové v řetězu příbuzenstva vynechání jsou. Petra Chotka z Vojnína

náhrobek nalézá se od r. 1571 v kostele ve Vraném na Slánsku a na kovové tabuli jest tam vývod rodu jeho znázorněn: prapraděd Jetřich Chotek s půlkolem na štítě, praprabába Johanka Chotková z Kolovrat s červenou orlicí, Bohuslav Chotek Petrův otec a matka jeho Eliška z Doupova (s třemi červenými pruhy na štítě) tam místa svá našli, ale praděd s prabábou a děd s bábou tam scházejí v erbovní posloupnosti.

V Praze v domě Hodějovských spatřil Paprocký r. 1602 vývod rodu Přecha Hodějovského z Hodějova, na němž representováni byli erby svými: kaprem Smil z Hodějova, páně Přečův prapraděd, kotoučem s půlkolem na helmě Aléna z Kraselova, jeho praprabába, půl telátkem Markéta z Kostník prabába a polovičným štítem s pravou polovicí na přič rozdělenou Dorota Hrzánová z Harasova, manželka Přečova, ve kteréžto posloupnosti bába a matka vynechány jsou.

Tímto příkladem vývodu čtyrerbovního příbuzenstva dostali jsme se k posloupnosti čtyrerbovní, v jejímžto čele nikoliv dědové neb otec a matka zemřelého nebo probanta živého jsou, nýbrž manžel a manželka, kterých obou buď jednoho nebo druhého báby a také jiní příbuzní nejbližší, jak jak hned uvidíme, erby svými representováni bývají. V kostele Svato-vítském v Praze dal Albrecht Libšteinský z Kolovrat († 1510) na oltář od sebe zřízený tyto erby: erb svůj, erb své manželky Anny ze Stráže, erb své matky Kateřiny ze Šternberka a své báby Alžběty z Cimburka. Na zámku Pardubském od Viléma z Pernšteina vystaveném, podnes spatřují se nade vchodem erby Viléma z Pernšteina (hlava zubřice), matky jeho Bohunky Mezeřícké z Lomnice (křídlo), báby jeho Kateřiny ze Šternberka sestry pana Zděnka Konopišského (hvězda osmirohá) a manželky jeho Johanky z Liblic poloviční štít s šikmým pruhem z kraje první čtvrtiny do kraje čtvrté čtvrtiny štítu se nesoucím. Uspořádání těchto erbů jest pravý opak pořádku erbů na Kapounovském oltáři r. 1516 v Sedlci postaveném, kde máme obě báby s jejich erby na krajích, otce pak a matku uvnitř nich.

Bořita z Martinic dal si postaviti na kapli zámku Smečanského r. 1460 svůj erb, po jehož pravé straně v rámci jsou štíty manželky jeho Anny Dražické z Kunvaldu (korunovaný drak) a báby její neznámého rodu (zavinutá střela), po levé straně erbu jest štít Bořitův (lekno) a jeho báby z Vodice (orlice s kozlí hlavou na klenotním místě. Obr. ve Hradech VIII, 133). Proti obyčejí v posavadních příkladech přijatému máme na Smečně v pravé řadě ženské příbuzenstvo po manželce, jako v Bechyni bábu a prabábu po otci a po matce.

Na panském domě ve Volyni shledal komorník od desk roku 1568 vyslaný erb Alexandra Buzického z Buzic (štít na kříž rozdělený), též erb jeho manželky Lidmily ze Stradonic (hříf), jak z pořádku souditi můžeme, ve kterém tyto erby za sebou jdou, třetí erb (2 klíče) náležel Kateřině z Nebřehovic, bábě Alexandrově a čtvrtý erb ruka v rukávě žlutém s červenými strejšky a ta ruka drží tři žluté sceptrum svědčil nejmenované

bábě manželky jeho Lidmily. Čtvrtý tento erb měl vladický rod ze Zaječic pusté nyní vesnice na Konopištsku anebo také vladický rod z Lestkova na Prachensku. Nejenom báby muže a ženy, nýbrž také matky jejich bez bab oblíbili si v Čechách na čtyrbovné náhrobky dávat. Viktoryn ze Žeberka, v Plané u Mariánských lázní roku 1500 pochovaný, má kromě erbu svého v pravém hořejším koutě hrobového kamene v levém hořejším koutě erb manželky své Anny z Ryženberka, pod erbem Viktorynovým jest erb jeho matky Markety z Kunštatu a pod erbem manželčím erb matky její Kateřiny z Lamberka.

Jak hořejší dvě erbů tak dolejší jest k sobě nakloněno, čehož máme jediný příklad v Čechách na čtyrbovním náhrobníku. V Prusinovicích na Moravě jest náhrobek r. 1538 zemřelého Arkleba z Víckova syna Přemkova, na němž kromě Víckovského erbu na předním místě nahoře v levém koutě jest erb manželky jeho Doroty ze Lhoty (paleční kolo), v pravo dole jest erb Zástříželský (lilie), jenž matce Arklebově sluší, a erb v levém dolejší koutě půl vola s prstenem v ústech náleží matce Dorotině. Manželka Arklébova Dorota má tamtéž svůj náhrobek z roku 1524: v hoření řadě jsou erby »paleční kolo« a »půl vola«, v dolní řadě kozel a lev, které Drahanovským ze Stvolova a vladykám z Rataj nebo z Rabšteina náležejí.

Jako jsme zvláštní druh čtyrbovních náhrobků seznali, na kterých kromě erbů otce a matky jen erby báby a prabáby buď po meči nebo po přeslici byly, tak i v tomto druhu náhrobků čtyrbovních, kde erby manžela a manželky v čele nalézáme, vyskytají se nám takové příklady. V Hořovicích odpočívá Mikuláš st. z Řičan († 1565) s erbem svým na prvním erbovním místě náhrobku a vedle toho erbu jest na druhém místě erb manželky jeho Vracky Řičanské z Klinšteina († 1540); pod erbem Řičanským nalézá se erb Mandaleny z Vrtby, matky paní Vracky (tři parohy) a pod erbem Klinšteinským erb báby paní Vracky, koruna paní Vracky z Vilhartic. Podobný Hořovickému máme náhrobek ve Strenicích na Mladoboleslavsku s tím rozdílem, že věnován jest ženským příbuzným nebožtíka Jana Klusáka z Kostelce roku 1570 zemřelého, nikoliv jeho manželky příbuzným Pan Klusák má svůj zvláštní náhrobek v kostele tamějším a vedle něho jest jiný kámen, jenž má tři nad sebou ležící znaky; pod vrchním jest nápis: »Markéta z Přivor bába«, pod prostředním »Markéta z Adlaru, máti« a pod spodním Lidmila z Řehnic, manželka p. Jana Klusáka tuto pochována jest«.

Nejstarší čtyrbovné památník nejen této kategorie, nýbrž vůbec všech vývodů čtyrbovních nalézá se v Čechách na kamenné křtitelnici kostela Strunkovského na Prachensku. Dle erbů pětিলisté růže, šikmého pruhu, příčného pruhu a polovičného štítu svědčí tento vývod panu Janovi z Rožemberka († 1389), jenž měl za manželku hraběnku Elišku z Halsu, kteráž měla příčný pruh na štítě, a byl synem Kateřiny z Vartenberka, jížto polovičný štít náleží Komu přísluší šikmý pruh, zda-li matce paní

Elišky nebo matce paní Kateřiny, nepodařilo se nám vypátrati. Strunkovskému památníku vyrovnají se stáří svým, nepředčí-li jej do konce, čtyři erby v kostele Petrovickém v okrese Uhlířsko-Janovickém), které na konsolích žebér presbyteria gothicky sklenutého se nalézají a dle erbů v okolí Petrovic rozrozených nejbližší příbuzné pánů z Petrovic nám připomínají. Po evangelní straně jest růžice o 7 listech, kterýžto erb vladkám z Petrovic, z Čestína Kostela, Zoulům a Chobotským z Ostředka a vladkám z Křešic na Berounsku náležel, potom erb neznámý, na němž pouhý pupek uprostřed štítu se spatřuje, dále orlice s hlavou v pravo obrácenou, která Kolovratům na blízkých Zbraslavicích a Chřenovicích slušela a konečně kolo o sedmi špicích, jaké vladkové z Tichonic a Onšovští z Onšova na štítě svém nesli.

A jako v Čechách tak na Moravě záhadou nám zůstal tamější čtyřerbovní památník, který v zámku zábřežském na vykopaném r. 1875 svorníku kamenném se nalézá: erb pana Jiříka Tunkla z Brníčka, jenž r. 1493 Zábřeh držel (ryba), dále zavínutá střela, lev a erb pánů z Holšteina neb Sovince.

V rukopisu XV. stol. chovaném v Šešňíkově knihovně v Těšíně vyobrazen jest Alexandr Bírka z Násile jak jede v levo na koni a před ním prapor stojí s rodným erbem, na prsou má též rodný erb, na čabrace koňské nahoře na zadku erb Fulšteinský, pod ním erb pánů z Donína a na prsou koně erb Konecchlumských z Konecchlumí. (Sedl. Hradu XI., 53.) Příštím badatelům zanecháváme též vyzkoumati příbuzenstvo naznačené čtyřerbovními náhrobky Giglingárů z Kneiselšteina z konce XVI. věku v Něm Brodě, Jana Cetryce z Karyše r. 1564 ve Vrchlábí pochovaného a Jana Temericze ze Štanbichen r. 1603 v Pardubicích pohřbeného. Podobně někomu jinému se snad lépe podaří určití dva čtyřerbovní náhrobky v Rosicích u Pardubic, jiné dva na hřbitově Mladoboleslavském a rytíře Ludvíka z Tovar náhrobek z r. 1553 v chrámě Svatovítském v Praze. Nerozluštěny mi též zůstaly památníky v Paprockého Zrcadle připomenuté, jako Mošovských z Moravčina a Vlkův z Konecchlumí v Opavě u sv. Ducha a v Olomouci, panny Johanky ze Žerotína a na Šternberce († 1553) a pana Jana ze Šternberka († roku 1544) v Holešově, pana Přemka Prusinovského z Víckova († 1561) v Prusinovicích, pana Jiříka Sedlnického z Choltic († 1568) v Polské Ostravě, paní Anny Pavlovské z Vidpachu vdovy po p. Kašparu Posadovském († 1558), čtyři erby zakladatelů kláštera Pustoměřského: Švabenský, Bozkovský, Kravaňský a Vejtmilovský na zrušeném nyní klášteře pozůstalé a erby, Zástřizelský, Víckovský, Kokorský a Huhovský na památku zakladatelů v Přerovském předměstském kostele umístěné. Podnes ještě skvějí se čtyři erby fundatorů kláštera Rejhradského v témž klášteře: erb Berků z Dubé, z Bozkovic, z Víckova a z Loděnic, jichžto výklad pánům Benediktům tohoto kláštera zajisté na snadě bude.

Čtyři erby na hrobových kamenech byly tak oblíbeny v Čechách, že se i na pomníky dvou zemřelých osob daly, jako v Náchodě na po-

mníku nade hroby Albrechta Smiřického ze Smiřic († 1566) a jeho syna Václava († 1593) nalézají se posud vedle sebe erby Albrechta, jeho manželky Hedviky z Hazenburka, jeho syna Václava a tohoto manželky Doro-
 roty ze Šternberka. Když pro jakoukoliv příčinu neučinili tak za živa, aspoň po smrti své uložili šlechticové potomkům, aby památku jejich zvěčnili čtyřmi štíty jejich někde na veřejném místě, jakož ustanovil Jiřík Belvic z Nostvic ve svém kšaftu r. 1568: *Wo es aber bei meinem leben nicht geschehe, so bit ich euch, yr wolt von meine nachgelassene gut tuhen lassen und in der kirch zum Steti aber uswendig uf en torm unser vier schilde malen lassen und druber mit grossen buchstaben geschrieben.* Jak si konečně vážili Čechové svých čtyř štítů, o tom svědčí také Vilém z Pernšteina, jenž v kšaftu svém v čele všech titulů svých vejvodou čtyř štítů se jmenuje a potom teprve hofmistrem království českého atd. atd. r. 1520.

Také v Polsce čtyrerbovní památníky oblíbeny byly a semotam posud se nacházejí, jako v Chelmské zemi v městě Uchani tamější kostel chová památky rodiny Uchaňských erbu Radvan a v levé kapli od hlavního oltáře jsou na stropě erby z gypsu zhotovené Okša, Herburt, Radvan a čtvrtý odpadl; v pravé kapli zachovaly se všechny čtyři: Sas, Okša, Radvan i Herburt.

Místo čtyř erbů označovali čtyři kouty šlechtických hrobových kamenů v Meklenbursku obrazy čtyř evangelistů a na náhrobek uprostřed dali erb pochovaného, jakož se spatřují v kostele Dargunském náhrobky Jindřicha Molcana z r. 1330 a Ludolfa Molcana z r. 1341. (Starož. Polska, II, 777.)

Pětierbovních vývodů a náhrobků našli jsme v Čechách a na Moravě mnohem méně nežli čtyrerbovních. V kapli hradu Švihovského (u Klatov) na zábradlí kruchty spatřuje se vývod erbů Voršily z Münsterberka, manželky Jindřicha Švihovského z Ryžemberka z počátku XVI. věku. První erb od levé strany náleží rodu Braniborskému (1. gryf 2. orlice, 3. gryf 4. lev), druhý knížatům Minsterberským, jak svědčí staročeský nápis vedle něho Ursula kniezna Monstrwerská, třetí erb Jindřichovi Švihovskému, čtvrtý knížatům Žehaňským (orlice) vedle nápisu Salomena kniezna Zaganská a pátý knížatům Opavským (orlice a štít nazděl rozdělený se střídají na štítě rozečtvrceném) vedle nápisu Katerzina kniezna Opavská. Posloupnost rodu paní Voršily dal manžel její jen po ženských příbuzných provésti.

Náhrobek pětierbovní ve Sněti (v okrese Dolnokralovickém) zachoval nám památku Albrechta Vraždy z Kunvaldu, jenž r. 1629 zemřel. V dolejší poli nalézá se erb Vražďův »drak na skále«, po pravé jeho straně erb Salavův z Lípy s nápisem »Magdalena z Lípy máti jeho«, po druhé straně »Alžběta z Nečtin, druhá bába jeho« (v erbu kohout chybně udán místo střely), dole Anna z Vostředka manželka jeho (erb Chobotských z Ostředka, z 9 per složená růžice); svrchu erb polovice obnažené ženské

(chybně udáno místo klečícího poustevníka) svědčí první bábě jeho rodem Karlíkové z Nežetic.

V kostele sv. Jakuba v Brně nalézají se na náhrobku Haruše Haugvice z Biskupic, zemského hejtmana moravského v l. 1578—1582 dva vývody pětierbovní, ze kterých jeden jeho rodu svědčí a druhý rodu manželky jeho Anny Cetrysové z Kynšperka († 1588). Na Haugvicově vývodu jest uprostřed erb této rodiny beraní hlava, která se též v pravém hoření koutě pod literami H. H. Z. B. spatřuje, v levém hoření koutě jest erb manželky Haugvicovy volská hlava pod literami A. M. Z. B. Pod beraní hlavou jest erb Kunštatovský pod literami P. Z. K. Pod volskou hlavou jest štít na kříž rozdělený pod literami B. Z. R. A. T., kteréhožto erbu na Moravě neznáme kromě vladyk ze Rtíšovic a Tavíovic. Vývod manželky páně Haugvicovy paní Anny Cetrysové ukazuje v prostředku kamene erb její rodný »volskou hlavu«, která se v pravém hořejším koutě opakuje pod literami W. C. Z. K., v levém hořejším koutě jest na kříž rozdělený erb neznámé nám rodiny jako na předešlém kameni s týmiž literami B. Z. R. A. T. Pod volskou hlavou dole spatřuje se erb »zavinutá střela« pod literami A. T. Z. K., které Tvorkovské z Kravař znamenají a v levo dole jest erb Mezeříckých z Lomnice pod literami A. M. Z. L.

V Dobrovickém zámku na Boleslavsku sňali ve veliké síni plafond dřevěný se stropu a stranou jej uložili. U prostřed něho byl erb Waldšteinský: čtyři k sobě obrácené lvice střídavě zlaté a modré v polích střídavě modrých a zlatých; na okrajích plafonu byly čtyři jiné znaky, jeden každý uprostřed každé strany: erb Kunštatský, erb Švihovský, erb lekno a jakožto čtvrtý erb jakési otevřené černé kleště v poli zlatém, kterýžto erb v Čechách měli jen vladkové ze Znančic a z Nahošic. Dílo toto dal Jindřich z Valdšteina v l. 1578—1581 dělati. Erby zde dotčené representují příbuzenstvo pana Jindřicha: Kunštatský svědčí prabábě paní Anny Švihovské, manželky Jana z Valdšteina na Štěpánicích († 1506), děda páně Jindřichova; lekno náleží matce Jindřichově Apolonii Černické z Kácova, kteráž mohla býti dcerou Magdaleny z Nestájova, manželky Jana Černického z Kácova pána na Novém Městě nad Medhují do r. 1527. Erb paní Nestájovské »loukoť Lažanských« není daleko od figury kleští a barvy obou erbů také se shodují.

Kvaterny zemských desk moravských zachovaly nám na svých deskách též mnoho vývodů se čtyřmi a pěti erby, které příbuzenstvo někdejších hejtmanů zemských hlásají. Nejstarší takové vývody se nalézají na 21. kvaternu Brněnském z l. 1535—1537 a od těch dob stále na všech se opakují. Jindřicha z Valdšteina na Brtnici, zemského hejtmana (v l. 1586—1590) příbuzenstvo representováno jest na 27. kvat. Brn. a 30. kvat. Olom.: kolem jeho erbu jsou erby jeho ženy Kateřiny Zajímačky z Kunštatu, jeho matky Anny Krajířové z Krajku, jeho báby Kateřiny z Ludanic a druhé báby Trčkové z Lípy. Podobně jest erb Bedřicha ze Žerotína, zemského hejtmana (v l. 1594—1598) obklopen erby matky Bedřichovy Elišky z Kunovic, báby

Anny ze Zahrádek, prabáby Doroty ze Šternberka a Mandaleny z Bozkovic, druhé báby páně Bedřichovy.

Na hradě Kosti jest nade druhou branou kámen památní s pěti erby a letopočtem 1542. Uprostřed spatřuje se rozhojněný erb Biberšteinský, v pravém hořením koutě erb Anny z Vartenberka, v levo erb manžela jejího Jana z Biberšteina »prostý roh«. Pod erby těchto manželů jest v pravo korunovaný lev s literou W pode tlapami zadními a v levo opět Vartenberský erb, ale významu a výkladu obou těchto posledních erbů neznáme. Ani se Sedláčkovým výkladem korunovaného lva, že by erb království českého za Vladislava krále znamenal, nemůžeme z vážných příčin souhlasiti.

Zcela podobný Bibršteinskému památníku zachoval se nám na prvním listu Kosmografie české erb Jana z Púchova, administratora arcibiskupství Pražského v l. 1542—1552. Uprostřed čtyř erbů v rozích spatřuje se na kříž rozdělený erb tohoto církevního hodnostáře: v 1. a 4. poli erb arcibiskupství Pražského, příčný pruh zlatý v poli černém a v 2. a 3. poli erb jeho přirozený, medvěd, jenž v předních dvou tlapách vytasený meč drží. Na pravém rohu štítu má biskupskou čepici, na levém rohu korunovaný helm a půl medvěda z něho vynikajícího. V hořejším pravém koutě spatřuje se prostý Púchovský erb rodinný, medvěd, jenž v předních dvou tlapách vytasený meč drží, v hořejším levém koutě erb nazděl rozdělený s příčným pruhem v pravé a vzpíatým jednorožcem v levé polovici; v dolejší pravém koutě jest rak, v levém koruna, kterou had prolézá. O výklad čtyř těchto erbů na ten čas ani pokusiti se neodvažujeme.

Na tabuli dřevěné v kostele Novoveském u Ml. Vožice spatřujeme nahoře erb Albrechta z Gutšteina na Žirovnici a vedle něho erb Markéty Kutšteinové ze Šternberka, potom letop. 1548 a dole v jedné řadě erb Těmina z Těmic Bohuslava, erb z Řičan (Kateřiny) jeho manželky a erb máti Boh. Markéty ze Sobětic.

Pětierbovní náhrobky zachovaly se též ve Svinech Trhových Jindřicha Otíka Bradského z Labouně z r. 1605 a v Brandýse nad Orlicí Jana st. ze Žerotína z r. 1583, ale jsou již tak otřelé, že ani všechny erby poznati nelze a tím méně nápisy čitelné jsou. Také ve Zlatníkách na řece Bílině nalézá se nade hlavním vchodem do kostela 5 erbů se začátečnými písmeny. (R. 1860 byl kostel zrušen a kámen pohozen, r. 1889 nalezl † 1894 Jaroslav sv. p. ze Schönau na hřbitově kámen ten, ale již jen s 3 erby v prostřed Schönovským, v pravo Razickým ze Vchynic a v levo Mladot ze Solopisk nebo Henigaru ze Seeberka. Monatsblatt des Adlers Febr. 1895 Nro. 50 III. Band, S. 364—365.) První erb byl Vchynských s písmeny K. R. Z., druhý erb čtyři růže s písmeny M. S. V., třetí erb tři prsteny ve pruhu nebo čáře šikmé s písmeny K. E. Z., čtvrtý erb dva nazděl ležící kapři a pátý erb: štít napříč rozdělený, svrchu bílý, dole černý s písmeny S. K. A. Z.

Konečně nemohu pominouti zvláštního náhrobku v Poděbradech v kostele sv. Kříže, kterýžto hrobový kámen má uprostřed za erb orlí hlavu

a krk s křídlem a na helmě totéž znamení erbovní mezi třemi pery pštrosími; v každém ze čtyř koutů náhrobku opakuje se týž erb, ale bez helmu a klenotu. Škoda, že není nápisu, abychom věděli, koho tento kámen kryje.

Šestierbovních hrobových kamenů a památníků jest mnohem méně nežli pětierbovních, v Čechách a na Moravě. Ve Starých Bukách u Trutnova zachoval se od r. 1544 takový náhrobek paní Barbory z Warnsdorfu se staroněmeckým nápisem. První erb vpravo jest Warnsdorfský: půl měsíce rohama vzhůru obráceného s osmirohovou hvězdou nad ním uprostřed a náleží otci paní Barbory, v levo od něho první erb nahoře patří pánům z Waldenburka a ukazuje štít nazdél rozdělený, v jehož pravé polovici jsou dva korunovaní lvové každý o dvou ohonech, v levé polovici prsten se spatřuje. Druhý erb pod Warnsdorfským náleží pánům z Lichtenburka a nese známé jejich dvě šestisuké ostrve na příč přeložené; druhý erb v levé řadě jest pětistá růže pánů z Landšteina. Třetí erb v pravo jest Zásmuckých ze Zásmuk, holubice s lidským obličejem a třetí erb v levo vladky ze Stupic nádoba s travami (lépe Trmalů z Touzic). Druhý náhrobek šestierbovní věnován jest Janu Hasišteinskému z Lobkovic v Kadani († 1517) a dle Beneše tyto erby se na něm spatřují. První erb jest Lobkovský, druhý Kolovratská orlice, třetí Durynský nebo Montfortský, čtvrtý tři růže pětisté šikmo postavené, patý dvě lvice za sebou kráčející a šestý dva rovné koly a nad přílbou klobouk špičatý, z něhož tři pera vynikají, kterýž erb vladkyám Stiebitzům ve Slezsku náležel. V Plumlově na Moravě poch. jest Alžběta Bořkovna z Dohalic, manž. Jana Oujezdeckého z Morašic r. 1602, po pravé straně náhrobku jsou erby: Dohalský ze Sloupna (plechovice jedna) a orlice v pravo obr., v levo Morašický, třmen Risenburský a dva meče Bradleckých z Mečkova nebo Vrábských ze Vrábí (Mitth. der k. k. C.-Commission, 1897, XXIII. Bd., 2. Heft).

Ve Svatovítském chrámu Páně spatřují se podnes dva hrobové kameny šestierbovní: jeden věnován jest Janu Oldřichovi Zasiovi Rakušanu r. 1570 zemřelému a ozdoben po pravé straně znaky Zasiů, Ungelterů a Uttingerů, po levé pak straně Schlierbachů, Geisbergů, Lamersheimů; druhý náhrobek hlásá paměť zemřelé r. 1558 Ludmily Berkové z Dubé, provdané za hraběte Františka z Thurnu. Nejstarším v Čechách a na Moravě šestierbovním památníkem jest kámen na způsob štítu vypočtený na věži kostela Žumberského s šesti erby ve třech řadách umístěnými, o kterém již se mluvilo.

Osmierbovní hrobové kameny a vývody také se u nás zachovaly. V Týnském kostele v Praze spatřuje se náhrobek osmierbovní Jana Karla Voračického z Paběnic z r. 1612, na němž po pravé straně erby Anny z Polánky, báby jeho po otci, Markéty z Nemyšle, prabáby po otci, Johanky z Hrádku, praprabáby po otci a po levé straně Anny ze Žďáru máteře jeho, Otilie ze Sulevic, báby po máteři, Markéty z Keinzinku, prabáby po máteři se nalézají; v dole po pravé straně jest erb Mandalény z Osečan, praprabáby po otci a po levé erb Alžběty z Tismic praprabáby po máteři.

Ve Starobydžovském kostele zachovaly se na plátně dva vývody, jeden Pirama Kapouna ze Svojkova otce a druhý Hendrycha Kapouna syna, ze kterých dvou vývodů první známe z kostela Sedleckého u Kutné Hory; druhý Hendrychův má v čele Kateřinu z Čechtíc, bábu otcovskou, pak Pirama, otce Hendrychova, Kateřinu z Trojanovic, jeho matku a Apolenu z Teplé, jeho druhou bábu. Oba dva vývody mají in originali svých osm členů dohromady číslovaných a proto také jsme je podali zde jako příklad osmíerbovního vývodu.

Kromě těch všech míst, kde jsme vývody posloupnosti našli, dali je též na obrazy osob: ve hlavách čtyři a v nohách čtyři jako v Paprockého Zrcadle na obraz Kateřiny Návojovny z Dolního, manželky Jiřího Planknarova z Kynšperka. Nad hlavou paní Kateřiny jsou čtyři erby příbuzenstva páně Planknarova: za erbem Planknarů následuje erb Greisseneckerů, ze kteréhožto rodu matka páně Jiřího pocházela, potom erb pánů ze Zvole, kterým bába Jiřího náležela a posléze erb Bzenců z Markvartovic. V nohách obrazu jest erb Návojů z Dolního, potom Ozárovských z Petrovol, Sobků z Kornic a erb šipka. Kateřina Ozárovská byla manželkou Jana Návoje a matkou Kateřininou a tak jde dále po erbech příbuzenstvo paní Planknárové, rozené Návojovny až k prabábě.

Druhý takový obraz s vývodem osmíerbovním náleží Kateřině Zajímačové z Kunštatu, manželce Jindřicha z Valdšteina na Brtnici, jehož vývod pětíerbovní jsme seznali. Ve hlavách paní Kateřiny jsou erby pánů z Kunštatu, z Miličína, jeden erb prázdný a erb pánů z Vartenberka, dole v nohách spatřují se erby pánů z Bozkovic, z Kunovic, Pruskovských z Pruskova a ze Šternberka. Na kolik jsme seznati mohli, jest v dolní řadě příbuzenstvo paní Kateřiny po přeslici vyznačeno i byla dcerou Sezemy Zajímače z Kunštatu a Anny z Božkovic, jejíž matkou byla Anna z Kunovic a matkou této Barbora Pruskovská z Pruskova; ve svrchní řadě erbů jest příbuzenstvo její po meči naznačeno.

V Bohdaneckém kostele byly na staré dřevěné tabuli tyto erby: Bohdanecký nál. Petru Bohd., jeho manž., dle jiných matka Důbra z Nebovid (dle Sedl. z Nedrahovic) kolo šestišpicní dole i na helmě, třetí erb: plechovnice Sloupenská dole i nahoře s nápisem Kateřina (kterouž na ženu Petrovu vykl.), čtvrtý erb Klusákův z Kostelce, bez nápisu, pátý erb nazděl rozd. v levé pol. šachovnice na helmě berana, podpis Alžběta z Lohožce, šestý erb: lidská hlava a krk s obojkem jak na štítě tak na helmě a nápis Markéta z Lohova; sedmý erb tři nárožníky dole i nahoře s nápisem Markéta z Horky; osmý erb Zásmuckých ze Zásmuk, dole i nahoře s nápisem Barbora z Landdu. (Trautm. sbírka v Zem. arch.)

Jiný vývod osmíerbovní známe na náhrobku Marie Janovské ze Soutic, manželky Zikmunda Robmhápa ze Suché v kostele sv. Kříže u Ronova na Čáslavsku z r. 1580. Po pravé straně náhrobku jdou za sebou shůry dolů erby Janovských ze Soutic, Chlumských ze Chlumu, Bohdaneckých z Hodkova, Onšovských z Onšova, na levé straně se spatřují erby Andělů z Ronovce,

Bechyňů z Lažan (nebo Zejdlců ze Schönfeldu), Trmalů z Toušic a Vrábských z Vrábí; osob k těmto erbům neznáme.

Jiný osmířbovní vývod jest na votivním obraze ve Svatovítském dómě věnovaný Mikuláši Pycklerovi z Grodice Slezanovi r. 1579 zemřelému, jehož potomci nyní knížaty jsou ve Slezsku pruském, píšíce se Pückler-Muskau. Na pravé straně obrazu jsou erby Pycklerů, Láryšů, Haugviců a Manovesrů, na levé straně se spatřují erby Bočonů, Koldinců, Pogarelů a Chafů, bezpochyby Schafů nebo Šafgoců dnešních. Také nad obrazem Nanebevzetí Panny Marie v témž velechrámě českém jest šest erbů bez nápisů a dole tři nápisy s erby, ze kterých jeden Václavu z Lobkovic otci, druhý Benigně, svobodné paní z Vejtmile, matce a třetí jejich synu Matouši Děpoltovi Popelovi svob. p. z Lobkovic svědčí a r. 1614 zhotoven byl.

Devítierbovním náhrobkem honosí se nynější český hraběcí rod Buquoiský ve Vaux v Belgii z r. 1499. Jana de Longueval rytíře a pána z Vaux (zemřelého r. 1499) tělo odpočívá v kostele Vauxském pod kamenem, na němž uprostřed jest erb Buquoiský pod čtyřmi erby: Janova otce Jana, Janovy matky Anny z Cremailles, báby jeho po otci Marie z Hardentunu a báby jeho po matce Anny ze Sully. Pod Buquoiským erbem dole jest v pravo erb Johanky z Beaumez řečené z Bretagne, manželky Jana z Longuevalu, děda zde pochovaného prvního pána z Vaux; pod Beaumezským erbem spatřuje se erb Jolandy z Auxy, matky Marie z Hardentunu. Erby na levé straně náležejí rodinám Conti a Melun, odkud pocházely matka a bába Anny z Cremailles. (Adler V. 61.)

Dvanáctierbovní vývod nalezi jsme ve dvorské knihovně ve Vídni z r. 1520 s tímto nápisem: Toto jsou štíty a erby pana Petra Cíle ze Svojšic a paní Uršily ze Sebužína manželky jeho a jsou malovány lletá božího 1520 ten pondělí po křížových dnech. V první části následuje za sebou šest erbů příbuzenstva paně Cílova: erby Petra Cíle ze Svojšic, Doroty Cílové z Brloha, Kateřiny Záborské z Prostého, Jitky ze Sodoměřic, Krystýny Cílové z Hořovic a Kateřiny z Pakoměřic. V druhé části spatřujeme šest erbů manželky paně Cílovy: erby Voršily ze Sebužína, Anny z Hradiště, Lidmily z Baršteina, Kateřiny z Tanfeldu, Kateřiny z Kokořova a erb Hazenburský (jen hlava kančí).

Šestnáctierbovní vývod se nám zachoval na náhrobku Václava Čabelického ze Soutic a na Žimuticích v Praze v Týnském kostele r. 1648 pochovaného. Nad hlavním nápisem jsou tři erby, každý dokola nápisem opatřený, nápis na levém s infulí, berlou a arcibiskupským křížem jest tento: Joannes D. G. Archi-Episcopus Strigoniensis et Archi-Cancellarius in Hungaria, qui venit in concilium Constantiense cum 226 equis. Na prostředním erbů jest nápis nečitelný, na pravém erbů však čte se: Andreas Dei Gratia Praepositus Vara. Nápis nad malými erby jsou tyto. Na hoře po pravé 1. Graf Johanne von Kaniss, ein Bruder des Erzbischofen zu Kranse (Gran) in Ungern. Po levé 2. Des Uran Vater Procop Czabeliczky von Sauticz auf Melnik, Ratagich und Comarzicz. Po levé (heraldicky pravé)

straně shůry dolů: 3. Herr Uran Hans Czabeliczky von Sauticz Königs Ladislai Rath. 4. Urane Fraw Catharina Czabeliczkin geborne von Wartenberg. 5. Alt-An Herr Procop Czabeliczky von Sauticz, Khinik Wlatislaw Rath. 6. Alt-An Fraw Johanna Czabeliczkin geborene von Ssaussawa. 7. Grossvater Hans Czabeliczky von Sauticz, Ihr. Kais. Mait. Rath. 8. Grozmuter Krizelda Czabeliczkin, geborene Berkin von Duba und Laipe. Po pravé (heraldicky levé) straně shůry dolů: 9. Herr Ur-An nach der Mutter Hans Wratislaw von Mitrowicz. 10. Ur-Ane Fraw nach der Muter Anna Wratislawin geborne von Swarowa. 11. Alt-An Herr nach der Mutter: Wenczl Wratislaw von Mitrowicz. 12. Alt-An Fraw nach der Mutter: Barbara Wratislawin geborne von Rohatecz 13. Grossvater nach der Mutter: Girg Wratislaw von Mitrowicz, Obrister Burgraf. 14. Grossmutter nach der Mutter: Eufemia Wratislawin geborne von Hozlaw. Nadpisy erbů na spodní části památníku. Po pravé 15. Herr Vater Karl Czabeliczki von Sauticz. Po levé 16. Fraw Muter Anna Czabeliczkin geborne von Mitrowicz.

Také v Benešově na Litoměřicku kromě připomenutých již 4 náhrobků čtyřerbových ještě dva pomníky šestnáctierbovní rytířského rodu ze Salhausenů se spatřují.

Jeden pomník kryje pozůstatky Jana ze Salhausenů r. 1576 zemřelého a druhý Volfa ze Salhausenu r. 1589 zemřelého; bohužel že na pomníku Janově již jen 8 erbů znatelných jest, za to na Volfově náhrobku 15 ještě úplných se zachovalo jak následují. Z pravé strany spatřují se erby Salhausenů, Volfersdorfský, Grauchevecký, Šlejnický, Schönberský, Haukvický a Maltický, osmý jest vytlučení, z levé strany erb Bocků, Glaubiců, Nadelviců, Gelbhornů (Gellhornů?), Pflugů, Schönberský, Minkvický a Kockericů.

Jiný šestnáctierbovní vývod nalézá se na obraze Jana Ant. svob. pána z Vunšvic (1727) v městském museum Pražském a ještě jiný v Březnici na Litoměřicku kolem obrazu na hlavním oltáři tamějšího kostela a obsahuje příbuzenstvo Rudolfa svob. p. z Bünau.

Větší ještě vývod jmenovaných plasticky provedený náleží rodině svob. pánů z Gumpfenberku kolem jednoho náhrobku ze XVI. stol. v děkanském chrámu v Chebu a v Třemešné červené u Miletína vývod třicetierbovní sluší Petrovi Škopkovi z Bílých Otradovic a jeho manželce Ozaně Jestřibské z Risenburka z r. 1623.

Ku konci přikládáme příklad, jak erby matky a druhé báby vkládány do erbu synova.

V Strakonickém hradě na východní straně paláce zachoval se malovaný erb otce pana Václava z Michálovic, velkopřevora řádu maltanského († 1451) s erby jeho matky a báby. Neznáme podobného díla v Čechách, které by tomuto rázovitou stylisací erbů, smělou konturou přikryval a důmyslným spojením erbů i velikostí rozměrů se vyrovnalo. Dva helmy, jeden na pravém, druhý na levém rohu štítu, se svými klenoty, celým bílým lvem a černým křídlem zdobí vrchní okraj štítu, který na čtyři části rozdělen jest.

V prvním červeném poli jest lev bílý v levo obrácený a druhé pole jest nazděl bílou a černou barvou rozděleno. Lev znamená původní erb Markvarticů a najdeš jej na štítě pana Jindřicha z Michalovic a z Velešina na náhrobku jeho v Zlatokorunském klášteře z r. 1355 a zároveň na křídle klenotném spatříš poloviční erb, který sobě později tito pánové spolu s pány z Lemberka, z Vartenberka a ze Zvířetic místo lva výhradně oblíbili a kterýž polovičný erb také na našem památníku ve druhém poli vidíš. (Obr. v Hradech X 34.) Pánové Michálci z Michálovic i později na svého původního lva nezapomněli, jakož Richenthálův spis O konciliu konstantském po německu vydaný svědčí. Ve knize této spatřuje se erb Michálovický na kříž rozdělený: v 1. a 4. červeném poli lev bílý, v 2. a 3. poloviční štít bílý a černý. Erb Strakonický jest také na kříž rozdělený jako Richenthálův, ale spodní jeho část nemá korrespondujících figur s vrchní, pan Václav z Michálovic dal tam erby své matky a báby po matce. V levé totiž části štítu ve 4. poli spatřujeme erb pánů z Koldic: přední polovici lva černého na zlatém štítě, jenž ze 4 svislých, bílých a červených pruhů ve spodní části štítu vyniká. V pravé polovici štítu pod lvem jest erb pánů z Kytlic: přední polovice černého býka v bílém poli vynikajícího též ze čtyř svislých pruhů bílých a červených ve spodní části štítu. Spojení obou posledních erbů jest proto důmyslně a harmonicky provedeno, že původní Koldicův erb jest v polovici na příč rozdělený, maje ve spodní části 4 pokosné pruhy a původní Kytlicovský erb jest šikmou pokosnou čarou rozdělený, maje ve spodní části 6 pokosných pruhů, kdežto na našem erbu oba štíty jsou napříč rozděleny a zvířata erbovní jako z nějakého mostu o 4 pilířích červených vynikají. Symetrii se touto úpravou pomohlo tak, že dolní polovice celého velikého erbu zase ve dvě stejné části se rozdělila. Koldicové a Kytlicové byli s panem Václavem z Michálovic tak spřízněni, že matka jeho byla Koldicovna, dcera Těmy z Koldic, nejvyššího hofmistra dvora císařského a královského za Karla IV. a poručníka mladých pánů Jana a Václava z Michálovic, který jakožto řeholník se dříve nepřipomíná v dějinách rodu svého, až když Janův syn nejstarší Petr učinil pana Václava strýce svého poručníkem svého jmění. Anna z Kytlic byla manželkou Těmovou, tedy bábou po matce pana Václava. Celý štít drží z levé strany štítonoš jako stařec bělovlasý s bílým dlouhým vousem, vyobrazený v bílém kabátci a v zelených rukávech na bedrách původně zlatým pásem přepásaný; kabát sahá pod kolena a na nohou jsou žluté nohavice.

S heraldikou souvisí jisté zvyklosti při pohřbech a po nich, o kterýchž se tuto jako dodatek k VI. kapitole zmíniti chceme.

Pohřby konávány vždy se slávou, podle bohatství a možnosti pohřbeného. U všech pohřbů pokud víme, také erb zemřelého ukazován. Odchylka byla tehdá, když poslední rodu zemřel. Zachoval se podrobný popis pohřbu Petra Voka z Rožemberka (v díle Březanově vyd. Fr. Mareš na str. 264), který tuto opakovati nechceme, dokládajice jen tolik, že Jan

Býšovec z Býšova nesl korouhev s erbem Rožemberským dolů obráceným, «že rod pánů Rožemberských již přítrž vzal» a že i erby po něm nesené byly obráceny.*)

Druhý popis obřadů při pohřbu posledního člena rodu zachoval nám Dr. Wankel ve svém spisu Bilder aus der mährischen Schweiz z r. 1882 na str. 32. Dle zápisků Ludvíka hrab. z Rogendorfu zemřel poslední z rodu Drnovského na Moravě r. 1610 nebo 1620 v Praze Jan Drnovský z Drnovic a byl odtud do Rajce převezen, kde mu nádherný pohřeb vystrojili. 12 knapů v černém rouše s pochodněmi v ruce nesli jeho rakev cínovou s nápisem ve zlatých literách do kostela (za hlaholu zvonů), kde četní příbuzní a přední členové šlechty moravské se byli shromáždili. Kněz bratří českých a moravských měl zde dojemnou řeč o vymření slavného rodu Drnovských z Drnovic a když skončil, předstoupil před shromáždění herolt v černém rouše podle starobylého zvyku a mečem ukazuje na všechny strany světa tázal se, zdali vskutku starý a (mocný) silný rod Drnovských vyhasl a třikráte mu shromáždění potakali. I zlomil potom na důkaz pravdy Drnovských erb, který před rakví nesen byl rouškou jsa zahalen a zvolal: Není již silných a slavných Drnovských. Kusy erbu vložili k mrtvole do rakve, kterou potom s pláčem a nářkem do krypty nebo sklípku spustili.

O jiných nákladných pohřbech posledních členů rodu nějakého domácího nevíme, ale poznamenáno jest u Paprockého, že Zdeňka Kladenského z Kladna posledního tohoto rodu pochovali s mečem a pečetí r. 1543 v Kladně, vedle kteréhožto zvyku v takovém případě na hrobovém kameně erb vymřelé rodiny převrácený se vytesal. Takový erb se nalézá v Neveklově na hrobě Adama Řepy z Neveklova († 1573), v Rovensku na hrobě Jindřicha Smiřického ze Smiřic († 1630), v Chebu na hrobě Julia Jindřicha hraběte z Písnice († 1773), v Brně u sv. Jakuba na hrobě Františka Salavy z Lípy († 1741) na Olšanském hřbitově v Praze na hrobě Františka Astfelda z Vydří († 1829) a v Arnoštovicích na hrobě Františka Karla Pecelia z Adlersheimu († 1734).

Kromě těchto náhrobků s převráceným erbem známe též hrobové kameny posledních členů rodu takové, že erb rodinný na nich se spatřuje v obvyklé poloze. Pod takovými kameny odpočívají Burian Bořtkovský z Košmberka v Kolinci († před r. 1551), Jan Mladějovský z Mladějovic u sv. Jakuba blíže Kutné Hory († 1577), Jan Nedvězský z Nedvězí ve Vysokém Újezdě na Berounsku († 1586), Jan Cimburk z Cimburka ve Hřboch u Tábora († 1593), Karel Mrácký z Dubé v Pyšelicích († 1640), Mikuláš

*) Poznámáno budiž, že obráceným štítem vyznačena bývala i potupa. Když se na Zikmunda Slámu z Nezdřeva, konšela Staroměstského, zráda pronesla (1440), že chtěl straně Táborské Pražská města vydati, «erb jeho byl přikován na praněři a byla kačice se zlatým nosem a nohama ale přikována byla zpět, hlavu dolů a nohama nahoru.» Podobně na praněři zavěšeny korouhve Jana Městeckého z Opočna a Plavenského r. 1419 (Staří letop. 27, 28, 121).

Radkovec z Mírovic u sv. Jakuba v Praze (epitaf zvláštní má v Blsku u Vodňan) († 1661), Jan Kryštof Leskovec z Leskovce († 1680) v klášterním kostele Želivském, Jan Jiří Podmokelský z Prostiboře v Libořicích († 1689), Albrecht Kekule ze Stradonic v Sušici († 1700). Oldřich Skuhrovský ze Skuhrova († 1652) v Louňovicích odpočívá přede dveřmi kostela pod kamenem s prostým nápisem: Leta 1652 dne 31. srpna umřel jest člověk hříšný, proste za něho Pána Boha a dole na kameně erb jezovitův. V Běšinech na kostele má svůj náhrobek bez erbu Anna Stärklin von Kosta die letzte ihres Stammes z r. 1595 a v Krumlovském minoritském klášteře odpočívá bez náhrobku Ondřej ze Segregori, hejtman panství Krumlovského, a poslední svého rodu († 1637), jehožto pohřebního místa úpravu dle účtů v archivu Třeboňském zachovaných tuto klademe. Jiříku Šporregklovi malíři zdejšímu krumlovskému od malování na tom jednom praporci a rundaci i takto jinších erbů na papíru nebožtíka p. hejtmána Ondřeje de Segregori zaplaceno. Za 23 loket černého damašku k šití sukně, polštáře a praporce Niklesovi Placedovi Vlachu 75 zl., za tupldykytu černou na druhý praporec 65 zl. Kord s pozlacenými kříži, pozlacené ostruhy, kteréžto oboje podle praporců v kostele klášterním zavěšeny byly. Za 2 železná květovaná podpíradla a jiné potřeby k zavěšení praporců, kordu, ostruh a rundace v kostele klášterním. Celý pohřeb stál 1306 zl. 50 kr.

O rundacích, či pohřebních štítech již mluveno. Rundaci takové též rundel říkali, jak svědčí Dačický ve svých Pamětech (II., 164), připomínaje úpravu hrobu Zikmunda ml. Materny z Květnice v klášteře Sedleckém r. 1616. Nad hrobem praporec malovaný, pohřební, též rundel, štít jeho, šturnhaub s peřím, rapír a vostruhy, vše pozlacené, jest zavěšeno.

Hned potom na str. 168. týž spisovatel líčí týmiž skoro slovy zase úpravu hrobu Jana Firšice z Nabdína v kostele sv. Barbory na Horách Kutných, kde v kaple minciřské pan Firšic pohřben jest a nad hrobem jeho praporec pohřební, rundel, štít, šturnhaub s peřím, rapír a vostruhy okrášlené a malované zavěšeno l. 1617. Táž úprava hrobu zachovala se do padesátých let 19. století ve Starobydžovském kostele nad náhrobkem jednoho Kapouna ze Svojkova.

Největší množství štítů takových pohřebních zachovalo se v kostele Matky Boží v Mnichově v Bavorsku a v kostelích sv. Sebalda a sv. Vavřince v Norimberce. V Čechách samých víme o jediné rundaci, která posud na svém místě visí od těch dob, co ji zavěsili; jest to štít Černínovský s nápisem již nyní vybledlým Adamu Břetislavovi Černínu z Chuděnic svědčícím v kapli hradu Švihovského, kde Černínové na Chuděnicích a Švihově v XVII. věku svůj rodinný sklípek měli. Nebude nevhod promluvit o kaplích hradních neb o zvláštních kaplích farních a klášterních kostelů, kde rodiny šlechtické pohřby své si oblíbily. Byla místa tato v takové lásce u rodiny, že když i z jakékoliv příčiny statek svůj s takovýmto rodinným sklípkem prodati musela, obyčejně prodávající sobě sklípek v patronátním chrámě svém vymínil a někdy i rodině na příští časy vyhradil.

Tak učinil vládyka Václav Počepický z Počepic, který r. 1598 rytíř Jindřichovi Doudlebskému z Doudleb Počepice prodal ale s tou výminkou, poněvadž týž statek Počepice staré dědictví, jakž se to nachází, od některého sta let rodu jich Počepických jest bylo, a mnoho jich tu v kostele Počepickém těl mrtvých téhož rodu a předkův jeho, pána Počepického odpočívá, kdykoliv pán Bůh prostředkem smrti téhož pána Václava Počepického povolati ráčí, tedy tělo jeho aby tu v kostele Počepickém v kůru před velkým oltářem ve sklípku nově udělaném pochováno býti mohlo bez překážky každého člověka. Když Jiří Ehrenreich ze Švamberka Mírotickým prodal Mírotice r. 1610, vymínil si jediné kryptu v kostele, kterou pro svůj rod vystavěl nebožtík bratr jeho Jan Bartoloměj.

Jestliže oblíbila si rodina některá pohřeb v kostele, který nebyl na jejím zboží, získala si právo míti vlastní sklípek od kollatora toho kostela jako bratří Jan a Hynek Loubští z Loub na Myšlíně a Zalužanech, kterým na jich žádost Jindřich ze Švamberka roku 1573 sklípek v kostele Mírovickém povolil, poněvadž tam v kůru od mnoha let ve hrobích leželi.

Hrobkám takovým rodinným sklípek říkali, jako Loubští podle nápisu na své hrobce z r. 1571 a také pohřeb, jakož svědčí nápis na hrobce v Ratajích nad Sázavou: Sobě a rodu mému k odpočívání tento pohřeb dal vystavěti já Jan Malešický z Černožic leta 1579.

Obecným bylo zvykem, že v klášteřích zakladatelové jejich v kostele svou hrobku měli. R. 1437 dali převor a konvent dominikánského klášteře »černého« v Plzni list od sebe, že založení a pohřeb klášteře našeho jest toho rodu a těch pánův z Bělé a z Kuthštaina a jich mnoho leží u nás v našem klášteře a korúhev toho rodu páně Rackova z Bělé, ta jest visela nad ním v kůře, jakož leží a na té korúhvi byly trojí rohy jelení černé v žlutém poli a pak štítov mnoho tu v kůře a v kaple toho rodu a jich předkův téhož erbu trůjí rohy na štítech jelení též černé v žlutém poli a na helmích jedny rohy černé. — — A podle té korúhve s rohy visela druhá korúhev se štrychy bílými a červenými toho rodu těch pánův z Litic a z Potštaina, neb ten pán z Litic místo vykoupil příbytku našeho a u nás leží a ta korúhev se štrychy nad ním visela a tak obě korúhve ty s dlouhými ocasy pospolu visely, neb obojích založení jest v Plzni. (Pam. arch. X., 177.) Třetí velká hrobka v témž klášteře náležela pánům Švihovským z Ryžemberka a byl ten hrob dle Paprockého v kostele vysoce vystavěný s tímto nápisem: Sepulcrum magnificorum ac generosorum antiquorum baronum regni Bohemiae de Ryzmberk et Skala, dominorum in Svihov et Rabi. Na tomto hrobě spatřovaly se erby pánů Švihovských, z Kunštatu, z Velhartic z Rosenberka a z Kolovrat.

Klášter Hradiště nedaleko města Hradiště Mnichova byl založen od Heřmana z Ralska a kladli tam Markvartici těla svá k věčnému spánku (Arch. Pam. VI., 23—24.) jako v Turnově, kde Beneš z Vartenberka roku 1241 klášter dominikánský založil. Bavorovici maltánský měli klášter rodinný na hradě svém Strakonickém od 13. stol., Hrabšiči založili cister-

ciácký klášter v Osece pod hradem Osekem, Buzici na Ostrově klášter sv. Dobrotivé blízko Hořovic, a Kolovratové v Ročově; ve všech pak klášteřích těchto hrobky rodinné se nalézají.

Vítkovci se pochovávali ve svém klášteře Vyšebrodském a v klášteře dominikánském v Ústí, který již r. 1261 v pamětech našich se uvozuje, a v klášteře minoritském v Krumlově. Bořítovci nebo Vršovci měli pohřeb svůj rodinný v Postoloprtech v klášteře benediktinském, Švamberkové u minoritů ve Stříbře, Benešovici v klášteře téhož řádu v Benešově, Velhartičtí v Nepomuckém klášteře, páni z Potšteina v Orlicí (dnešním Klášterci), páni z Dobrušky v Sezemicích, Šternberkové ve františkánském klášteře v Bechyni a páni Tovačovští u Cimburka v Sedlci u Kutné Hory. O založení kláštera a hrobky rodinné Benešoviců máme výslovnou zprávu, ve které se dí, že Tobiáš z Benešova oddal se stavu kněžskému, byl probostem Staroboleslavským a založil r. 1246 v Benešově na místě starého rodinného hradu znamenitý klášter menších bratrů čili minoritů a při něm skvostný chrám Nanebevzetí P. Marie, jež dne 4. října 1257 na památný den sv. Františka Serafinského, zakladatele menších bratří, Pražský biskup Mikuláš z Rožmberka s velikou slávou posvětil. Sebral také těla svých bratří a předků a uložil je ve chrámu klášterním. Ano vstoupiv sám do řehole minoritské žil v klášteře Benešovském až do r. 1261, kdežto zemřel a zde pohřben byl.

Na Moravě byl klášter Žďárský založen od Kunštatského rodu, jenž si tam též hrobku zřídil, Zábrdovský založil pan Léva z Klobouk, Kounický pan Vilém z Kounic, Doubravnický předek pánů z Pernšteina, Štěpán z Medlova a Oslovanský, paní Helvida z rodu pánů Miroslavských.

Že se v kostelích těchto klášteřů pochovávali také členové jiných rodin sousedních, jež nenáležely jen panskému stavu, nýbrž také rytířskému a měšťanskému, netřeba, tuším, povědět. Zajímavé toho doklady máme na bývalém klášteře dominikánském v Klatovech. Přibíkovi z Klenové dosvědčili zvláštním listem tamější dominikáné roku 1459, že Klenovští mají před hlavním oltářem toho kostela svůj pohřeb pod šachovnicí bílou a modrou v poli červeném (Papr. Diad. o st. ryt. 43 a 45). Podobné svědectví dáno od téhož kláštera r. 1445 Sobětickým ze Sobětic, že v témž kostele měli v kapli sv. Doroty svůj řádný pohřeb od starodávna (ibidem na str. 237 a/b) a vladykám z Malonic na začátku XV. stol. (Arch. kapit.) že znamení a klénotové jejich visí v kůře. V obou posledních svědectvích zároveň jmenování jsou členové rodin těchto v kostele tom odpočívající a jsou dobrým příspěvkem ku genealogii šlechtické těchto krajin. Vedle Vítkovců z Rožmberka, z Landšteina, z Ústí, ze Svinů, kteří k věčnému spánku se kladli u dominikánů Ústských, také tam odpočivali vladkové z Dírného, z Vyhnanic, z Roudného a z Maršova (Archiv kláštera sv. Jiljí v Praze). Z moravských klášteřů nejlépe znám jest Žďárský, jehož důkladné dějiny sám opat předposlední Otto Steinbach z Kranichsteina napsal a také erbovních památek nezapomněl. Na jižní stěně kostela uvnitř byl

vymalován v rytířské zbroji se šedivou hlavou »pan Boček hrabě z Berneku a z Kunštatu«, jak kleče podává panně Marii obraz nového kostela a za ním kleče totéž činil »pan Jiřík z Kunštatu a z Poděbrad«. Kromě těchto dvou obrazů a nápisů bylo tam ještě 9 obrazů Kunštatovců a nápisů čitelných až na tři nečitelné. Pod tímto malováním jest podnes hrobka a kosti sebrány tam byvše do zvláštní truhly uloženy jsou. Naproti této malbě na severní stěně kostelní bývala též malba, ale nyní zkažená jest a jen erb pánů z Lipé poznati se může. Mnoho těl ve zdi nalezených svědčí též o kryptě v těchto místech. V kapli za touž zdí směrem ku hřbitovu byla též krypta a v ní nalezeno jest 11 hlav rozličné velikosti, podle nápisu již sešlého byla zde hrobka rodiny Kouniců. (Zpráva o chrámu z r. 1689 před zabílením jeho stěn.)

Že jsme klášterům ve svém nástinu heraldiky tolik místa věnovali, nevezme nám nikdo ve zlé, pováží-li, že kromě archivů nejvíce památek rodinných soustředěno bylo v kostelích těchto klášterů, kde korouhve a náhrobky a jejich erby hlásaly potomkům předky jejich a příbuzné stejného erbu, kde nekrology vděčně dárce a zakladatele připomínaly a v archivech klášterních staré paměti rodu se zachovávaly. Doklady toho čtenář Paprockého zná z vypsání rodu pánů z Hazenburka a rodu pánů z Vartenberka a každý může podnes o pravdě slov těch se přesvědčit když zachovalé ještě rodinné kláštery Vítkovců ve Vyšším Brodě a Hrabišiců v Osece navštíví. Ano i ve troskách takových klášterů ještě erby svědectví vydávají o zakladatelích a dobrodincích: Dobrušských pánů erb v Sezemicích, Žerotínský v Panenském Týnci a Velhartický v Nepomuce.

Šlechticové rodin nižšího řádu, kteří nemohli v nákladných klášterích rodinných hrobek míti, aspoň rodinné sklípky si založili ve svých farních kostelích, kam nejen kněze podávali, nýbrž kde také za spasení svých předkův a přátel i za své vlastní hojná nadání činili. Nejstarší pokud víme zpráva o hrobce v kostele světských kněží založené jest ve starožitném misále fary Načeračké, kde latinským jazykem zaznamenáno jest: Tato jsou jména pánův dědičných a kolatorův, za jejichžto duše v chrámě Načeračském každého dne svátečního kněží modliti se povinni byli nejprve za duši pana Přibyslava, za duši paní Vraty, za duši Přibíka, kterýžto kůr v kostele (presbyterium) s bratřími svými vystavěl, když se psalo léta Páně 1278.

Bylo by příliš obšírné uváděti čtenáři ve známost všechny sklípky rodinné, které v kostelích našich farních a filialních známe, podotknu jen některé, kde posud navštěvovatelé na oči své bývalou slávu šlechtických rodů seznati mohou. Na hřbitově v Klucích u Čáslavi jest 12 náhrobků Lukaveckých z Lukavce ze XVI. a XVII. věku, v Dobřenicích 10 náhrobků Dobřenských z Dobřenic, ve Chvalkovcích kromě krypty kostelní 9 hrobových kamenů; Chvalkovským z Hustiřan náleží 5 Dobřenským z Dobřenic a 6 Heřmanským ze Sloupna. V Hostinném v kostele najdeš 7 náhrobků pánů z Valdšteina, v kostele Neustupovském několik náhrobků

vládyk Vidláků Radimských ze Slavkova, v kryptě zámeckého kostela v Černém Kostelci 6 rakví Smiřických ze Smiřic a 1 rakev Jindřicha Slavaty příbuzného, ve Mníšku u kostela několik Vratislavů z Mitrovic, v Cholticích 10 Gerštorfů z Gerštorfu. V Pořejově za Tachovem jest 6 hrobových kamenů vladyk z Odolenovic (von Döllnitz) a v Schönwaldě 6 náhrobků Schirndingů ze Schirndingu. Ve Slavětíně u Loun 7 náhrobků nám připomíná rodinu Sokolů z Mor a v Těchobuzi před oltářem hlavním jest tabule s tímto nápisem: Daniel Ota z Losu na Těchobuzi a Chvalkové praděd téhož rodu jest pod touto tabulí spolu se strýci a strýnami ve sklípku sklenutém pochován, jako i poslední téhož rodu proti oltáři velikému jest, kámen jeho hrobový ukazuje, očekávající všichni společného radostného z mrtvých vstání, 1654. Pět mužských a pět ženských pod erbem Otů z Losu.

V Nadslavském kostele u Jičina jest několik hrobových kamenů Kopidlanských z Kopidlna a z Třevace a ve Mnichu u Deštné několik náhrobků Talmberků z Talmberka. Ve Volenicích na Pracheňsku mnoho Koců z Dobrše najdeš a zvláštní jejich kryptu, v Litoměřicích u sv. Vojtěcha na hřbitově Kamýkové z Pokratic a v Domažlicích ve hřbitovním kostele Španovští z Lísava svůj pohřeb měli.

Kde místa k tomu bylo v kostele, zvláštní kaple se zařídily, kam se kladla těla některé rodiny, po níž potom tyto kaple jména svá obdržely, jako kaple Žeberská v Plané u Tachova, kde několik Plánských ze Žeberka odpočívá. Pěkný popis pohřební kaple Švamberské v Boru známe z vypsání komorníka ode desk zemských na spatření erbu Švamberských roku 1601 vyslaného, bohužel ze šesti tam popsanych hrobových kamenů jediný jen se zachoval. Lépe se vedlo kapli Salhausenské v Benešově na Litoměřicku, jejížto krásné náhrobky s polychromovanými erby v nejnovější době opravili. K těmto kaplím náležejí též v dómě Svatovítském v Praze kaple, které nám přední jmena šlechty české připomínají, jako kaple Hazenburská pod věží, kaple Černínská, Šternberská, Valdšteinská, Vchynských a Berkovská, jakkoli rodiny jmenované teprve v novější době těla svých mrtvých členů tam kladly. Kromě těchto kaplí v kostele sv. Víta též hrabata Nosticové pohřeb mívali.

V jiných kostelích Pražských bylo několik pohřbů, jako Pechanců z Kralovic v kostele sv. Haštala, Žďárských ze Žďáru na Karlově, Přehořovských z Kvasejovic u P. Marie Sněžné. *)

*) Sepsání Kolářovo jen nepatrně pozměněné.